

**GENETICKÁ CHARAKTERIZACE
VÝZNAMNÝCH REGIONÁLNÍCH POPULACÍ
BOROVICE LESNÍ V ČESKÉ REPUBLICE**

**Ing. JIŘÍ ČÁP
a kol.**

19/2016

Genetická charakterizace významných regionálních populací borovice lesní v České republice

Specializovaná mapa s odborným obsahem

Ing. Jiří Čáp

Ing. Martin Fulín, Ph.D.

Bc. Ing. et Ing. Petr Novotný, Ph.D.

Ing. Helena Cvrčková, Ph.D.

Ing. Pavlína Máchová, Ph.D.

Ing. Olga Trčková

Mgr. Lucie Poláková

Ing. Bc. Jaroslav Dostál

Ing. Josef Frýdl, CSc.

Strnady 2016

Lesnický průvodce 19/2016

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Strnady 136, 252 02 Jíloviště

www.vulhm.cz

Publikace vydané v řadě Lesnický průvodce jsou dostupné v elektronické verzi na:

http://www.vulhm.cz/lesnicky_pruvodce

Vedoucí redaktor: Ing. Jan Řezáč; e-mail: rezac@vulhm.cz

Výkonná redaktorka: Miroslava Valentová; e-mail: valentova@vulhmop.cz

Grafická úprava a zlom: Klára Šimerová; e-mail: simerova@vulhm.cz

ISBN 978-80-7417-132-1

ISSN 0862-7657

GENETIC CHARACTERIZATION OF IMPORTANT REGIONAL POPULATIONS OF SCOTS PINE IN THE CZECH REPUBLIC

Abstract

Czech Republic, compared with other states, has available only little genetic information about populations of tree species. Presented work summarizes the basic genetic characteristics of 13 Scots pine's populations obtained by DNA analysis. Furthermore, it provides mapped overview which contains declared (ERMA 2) as well as former (MUSIL et al. 2006; NOVOTNÝ et al. 2008) genetic conservation units with Scots pine, significant populations of Scots pine which were defined by MACKŮ et al. (1995), and populations, where the information was obtained within a questionnaire survey. The next map shows locations with more significant as well as less substantial occurrence of Scots pine in protected areas. There are also stated approximate geographic coordinates, or eventually local naming populations and their characteristics in the tabular list. In the frame of all 13 analysed populations were recorded higher values of genetic diversity. Differentiation between populations are not inconsiderable and indicate a structuring of Scots pine populations. The shares of heterozygotes observed in populations ranged from 56% to 65%. Significant differences between populations were reflected in the frequency representation of specific alleles. No significant linear correlations were observed between genetic and geographic distances of the 13 Scots pine's populations studied on the basis of microsatellite markers.

Key words: *Pinus sylvestris*, population, genetic diversity, DNA analysis, Czech Republic

Oponenti: RNDr. Slavomír Rakouský, CSc.
odborný konzultant, České Budějovice

Ing. Miloš Pařízek
*Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem
pobočka Hradec Králové*

Foto na obálce:

Porost borovice lesní na lokalitě Doubrava, LČR LS Strážnice (J. Čáp, 23. 5. 2015)

Adresa autorů:

Ing. Jiří Čáp

Ing. Martin Fulín, Ph.D.

Bc. Ing. et Ing. Petr Novotný, Ph.D.

Ing. Helena Cvrčková, Ph.D.

Ing. Pavlína Máchová, Ph.D.

Ing. Olga Trčková

Mgr. Lucie Poláková

Ing. Bc. Jaroslav Dostál

Ing. Josef Frýdl, CSc.

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Strnady 136, 252 02 Jíloviště

cap@vulhm.cz; fulin@vulhm.cz; pnovotny@vulhm.cz; cvrckova@vulhm.cz;

machova@vulhm.cz; trckova@vulhm.cz; polakova@vulhm.cz; dostal@vulhm.cz

frydl@vulhm.cz

Obsah:

1	ÚVOD	7
2	SEZNAM A LESNICKÁ CHARAKTERISTIKA VÝZNAČNÝCH POPULACÍ BOROVICE LESNÍ V ČR	9
3	GENETICKÁ CHARAKTERISTIKA DOSUD ZKOUMANÝCH POPULACÍ BOROVICE LESNÍ POMOCÍ ANALÝZ DNA	22
4	VYUŽITÍ (UPLATNĚNÍ) MAPY A JEJÍ PŘÍNOS PRO UŽIVATELE	32
5	DEDIKACE	33
6	LITERATURA	34
	6.1 Seznam použitých zdrojů	34
	6.2 Seznam odborných podkladů, které předcházely vypracování mapy	37
	SUMMARY	39
	MAPOVÉ PŘÍLOHY	41

PODĚKOVÁNÍ

Autoři děkují všem respondentům dotazníkové akce i dalším osloveným zaměstnancům různých lesnických pracovišť a institucí ochrany přírody, kteří obětovali svůj čas a umožnili tak zvýšit hodnotu předkládané práce.

1 ÚVOD

Borovice lesní je na našem území jednou z hlavních hospodářsky významných dřevin. Přirozené zastoupení borovic před začátkem výraznějších antropogenních vlivů činilo 3,4 %. Aktuálně dosahují se 428 030 ha redukované plochy 16,6 %, do budoucna se pak uvažuje, že by měl jejich podíl v ČR dosáhnout 16,8 % (Zpráva 2016). Tento cíl je tedy již takřka splněn. Porostní plocha borovice lesní v roce 2015 dosahovala 414 301,69 ha (<http://eagri.cz/public/app/uhul/SIL>).

Jedním z příspěvků k zachování vhodného genofondu této dřeviny je i vyhlášení chráněných území různých kategorií a genových základů. Zatímco k 31. 12. 2005 jich bylo platně vyhlášeno 28 (MUSIL et al. 2006; NOVOTNÝ et al. 2008), k 5. 12. 2016 již aplikace ERMA 2, spravovaná Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, evidovala pouze 18 genových základů borovice lesní. Podporu zvyšování počtu a rozměrů genových základů, uznaných porostů i dalších zdrojů reprodukčního materiálu borovice lesní by mělo představovat vyhlášení Národního programu ochrany a reprodukce genofondu lesních dřevin na období 2014–2018 (dále jen „Národní program“), na který budou v dalších obdobích postupně navazovat jeho další etapy. Národní program vyhláší Ministerstvo zemědělství ČR v souladu se zákonem č. 149/2003 Sb., v platném znění. Hlavním cílem uvedeného programu je zachovat a reprodukovat genofond lesních dřevin jako součást národního bohatství pro budoucí generace.

Česká republika patří dosud mezi země s velmi malou znalostí údajů o genetických charakteristikách populací lesních dřevin. Ve středoevropském prostoru je tento stav již spíše výjimečný. V ČR není k dispozici dokonce ani úplný soupis ekotypů a dalších významných populací lesních dřevin, i když v tomto případě určitý solidní základ existuje (např. SVOBODA 1953; ŠINDELÁŘ 1990; MACKŮ et al. 1995; CULEK 1996; ŠINDELÁŘ et al. 2005a, 2005b; NOVOTNÝ et al. 2008; SVOBODA et al. 2010). Důležité informační zdroje představují v tomto směru rovněž seznam genových základů jako součást webové aplikace ERMA 2 (<http://www.uhul.cz/nase-cinnost/reprodukcnim-materialem-lesnich-drevin/erma>) a oblastní plány rozvoje lesů – OPRL (<http://www.uhul.cz/nase-cinnost/oblastni-plany-rozvoje-lesu>).

Pro účely sestavení předkládaných map bylo kromě uvedených zdrojů vycházeno i z dalších podkladů (FREUDL 1925; KLIKA 1934; BERTSCH 1951; ČERMÁK et al. 1955; VINCENT 1962; SAMEK et al. 1964; POLÁK, VINCENT 1965; ŠINDELÁŘ 1981, 1989; CHROUST 1982; KAŇÁK 1985; PRŮŠA 1990; MUSIL, HAMERNÍK 2007; ŠINDELÁŘ et al. 2007) a z odborných znalostí členů autorského kolektivu. Dalším zdrojem

informací bylo pro tento konkrétní účel realizované dotazníkové šetření (2013–2015), v rámci kterého byly osloveny všechny lesní správy a lesní závody LČR, s. p., a další významní vlastníci a správci lesních majetků (VLS, s. p., obecní a velké soukromé majetky, školní lesní podniky ap.).

Pro sestavení map byl využit podkladový rastr základní mapy České republiky (zdroj dat: ČÚZK). Dále byla zobrazena vektorová data pro hranice přírodních lesních oblastí – PLO a lesních vegetačních stupňů – LVS (zdroj dat: ÚHÚL Brandýs nad Labem). V tabelárním soupisu populací (kapitola 2) jsou uvedeny orientační zeměpisné souřadnice, případně místní pojmenování populací a typické znaky, které danou populaci charakterizují. Konečné zpracování map bylo provedeno v prostředí programu QGIS 2.10.1.

Mapa v příloze 1 zobrazuje lokality aktuálně i v minulosti (k 31. 12. 2005) vyhlášených genových základů pro borovici lesní a rovněž populace, které vymezili MACKŮ et al. (1995), případně byly informace o nich získány v rámci zmiňovaného dotazníkového průzkumu. Na mapě v příloze 2 je znázorněna poloha lokalit s významnějším výskytem borovice lesní v národních parcích, národních přírodních rezervacích, přírodních rezervacích, národních přírodních památkách a přírodních památkách, který byl zjišťován z dostupných publikovaných prací (MARŠÁKOVÁ et al. 1977; NĚMEC et al. 1996, 1997; MACKOVČIN et al. 1999, 2002a, 2002b, 2007; ČECH et al. 2002; FALTYSOVÁ et al. 2002a, 2002b; ALBRECHT et al. 2003; ŠAFÁŘ et al. 2003; WEISSMANNOVÁ et al. 2004; ZAHRADNICKÝ et al. 2004; KUBÍKOVÁ et al. 2005; LOŽEK et al. 2005).

Základní genetické charakteristiky populací¹ borovice lesní získané pomocí analýz DNA jsou v ČR zatím k dispozici ze 13 lokalit, viz přílohy 3–5. Jedná se o výsledky výzkumných projektů NAZV QJ1230334 „Ověření geneticky podmíněné proměnlivosti významných populací lesních dřevin, včetně genetické inventarizace vybraných ekotypů, jako podklad pro aktualizaci souvisejících legislativních předpisů“ a COST LD14110 „Studium genetické diverzity populací borovice lesní zahrnující i okrajové ekotypy v České republice pomocí DNA analýz“, přičemž k optimalizaci metod analýz DNA byly využity i výsledky projektu NAZV QJ1330240 „Metodické postupy molekulárně-genetického ověřování původu reprodukčního materiálu lesních dřevin s cílem chránit a reprodukovat genetické zdroje lesních dřevin v rámci opatření pro zachování a rozvoj agrobiodiverzity“ a poskytnutá institucionální podpora na dlouhodobý koncepční rozvoj Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i. Hlavními uživateli výstupů daného projektu jsou Ministerstvo zemědě-

---

¹ V celém textu je jednotně užíván pojem populace, i když by bylo z ekologického hlediska v některých případech zřejmě správnější používat termín subpopulace, neboť mezi méně vzdálenými výskyty borovice lesní nelze možnost vzájemného spontánního křížení zcela vyloučit.

ství ČR a Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem. Využití je možné např. při aktualizacích oblastních plánů rozvoje lesů a při některých činnostech souvisejících s ověřováním původu reprodukčního materiálu (např. NOVOTNÝ 2013).

2 SEZNAM A LESNICKÁ CHARAKTERISTIKA VÝZNAČNÝCH POPULACÍ BOROVICE LESNÍ V ČR

V této kapitole jsou v tabelární formě shromážděny údaje o významných výskytech borovice lesní na území ČR, které mají potenciálně přírodě bližší charakter a mohly by být proto zajímavé z pohledu genetického výzkumu. Tabulka 1a zahrnuje seznam platných genových základů podle údajů databáze ERMA 2, tabulka 1b pak seznam dalších genových základů, které byly evidovány k 31. 12. 2005 (viz též přílohu 1). Tabulka 2 zahrnuje významnější výskyty borovice lesní v národních parcích, národních přírodních rezervacích (NPR), přírodních rezervacích (PR), národních přírodních památkách (NPP) a přírodních památkách (PP) vyhlášených podle zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (viz též přílohu 2). Tabulka 3 pak obsahuje seznam významných regionálních populací, který sestavili MACKŮ et al. (1995), příp. významné dílčí populace uvedené respondenty při dotazníkovém šetření.

Tab. 1a: Významné regionální populace borovice lesní – aktuálně vyhlášené genové základny (pořadové číslo odpovídá mapě v příloze 1)

Poř. č.	Evid. č.	Název GZ	Kraj	Zájmové dřeviny	PLO	LVS	Výměra [ha]	Zeměpisné souřadnice [N, E]
1	G105-1	Holická terasa	E, H	BO	17	1, 2	2 219,80	50,1367953 15,9524311
2	G105-2	Holická terasa	E, H	BO	17	1, 2	605,25	50,1955139 15,9047092
3	G115-1	Týnišťská terasa	H	BO	17	1, 2	334,13	50,1901008 16,1193431
4	G189-1	Cvilín	T	BO	29	3, 4	641,77	50,0579506 17,7160800
5	G192	Hůrky	T	BO	29	3, 4	547,86	49,9533589 17,7107586
6	G128a	-	J	BO	16	6	196,00	49,7110903 15,9908833
7	G027-1	Suchdol - Zámecký	C	SM, BO	15	0, 4	535,00	48,9180286 14,8640981
8	G047-1	Jakule	C	SM, BO, JD, DBZ	15	3, 4	978,86	48,8200178 14,8289075
9	G24-1	Vojířov	C	BO	16	3	522,91	48,9772306 14,9728822
10	G25	Jemčina	C	BO	15	3	618,91	49,1039072 14,8552222
11	G081-1	Valdštejn	L	BO	18	2, 3	322,09	50,6394428 14,5200097
12	G59-1	Mnichov	K	BO, SM	3	0, 5, 7	592,13	50,0183333 12,7283333
13	G63	Studenec	K	BO, BL	1	5, 6	58,30	50,2545878 12,5187478
14	G74	Sedmihoří	P	BO	6	0, 3	487,26	49,6297947 12,8804714
15	G77-1	Kolowratovy lesy	P	BO	6	0, 3	379,82	49,6472739 12,7878325
16	G83-2	Jetřichovice Goliště	U	BO	19	2, 3	83,52	50,8615931 14,4019483
17	G92-1	Vysoká Lípa	U	BO	19	3–5	120,76	50,8604217 14,3387225
18	G008H6	Teplicko- adršpašské skály	H	BO	24	5, 6	460,21	50,5939561 16,1044531

Tab. 1b: Významné regionální populace borovice lesní – bývalé genové základny vyhlášené pro tuto dřevinu k 31. 12. 2005 (Musil et al. 2006; Novotný et al. 2008)

Poř. č.	Evid. č.	Název GZ	Kraj	Zájmové dřeviny	PLO	LVS	Výměra [ha]	Zeměpisné souřadnice [N, E]
1	G15	Klokočka	S	BO	18	2, 3	396,84	50,5229056 14,9069486
2	G19	Volary	C	BO, SM	13	6, 7	613,00	48,8822222 13,9255556
3	G26-a	Kardašova Řečice	C	BO	15	3, 4	526,44	49,1496022 14,8486031
4	G80	Bolevec	P	BO	6	1, 2	465,52	49,7944675 13,3648508
5	G86-a	Bulovka	L	BO	20	3, 4	337,32	50,9733733 15,1589489
6	G104	Kostelec nad Orlicí	H	BO	17	1, 2	118,00	50,0816189 16,1720722
7	G104-b	Smetana	H	SM, BO	17	2	107,95	50,0803400 16,1955858

Tab. 2: Významné regionální populace borovice lesní – čtenější výskyty v chráněných územích (pořadová čísla odpovídají mapě v příloze 2)

Poř. č.	Typ CHÚ*	Označení	Katastr	Výměra [ha]	Nadmořská výška [m n. m.]	LVS	Dřevina	GPS [N, E]
1	PR	Špičák u Krásného Lesa	Krásný Les v Krušných horách	73,91	565–725	4–6	(MD), (BO), (SM), BK, JR, KL	50,7864617 13,9172086
2	NPR	Soos	Nový Drahov, Dvorek, Nová Ves	221,00	429–440	3	(BRP), (BO), (SM), OL, JS, JD, DBZ	50,1509017 12,4111456
3	NPR	Pluhův bor	Louka u Mariánských Lázní	87,23	662–766	5	(BO)	50,0540083 12,7801639
4	PR	Víček	Prameny, Sítiny	62,29	784–883	6	(BO), JD, SM	50,0295639 12,7311333
5	PR	Dětanský chlum	Nepomyšl	35,60	510–539	3	(DBZ), BO, SM	50,1999747 13,3091606
6	PR	Bělýšov	Bělýšov	11,37	485–675	3–5	(DB), BK, LP, KL, HB, BO, BRK	49,4486944 13,2036778
7	PP	Doubí	Bolevec	28,13	333–390	1, 2	(BO), (DBZ)	49,7940833 13,3925778
8	PR	Fajmanovy skály	Chynín	29,35	688–778	5, 6	(BO), (JD), (SM), MD	49,5823311 13,7225475
9	PR	Brdatka	Křivoklát	33,89	232–400	1, 2	(LP), (KL), (HB), (DBZ), BO	50,0492972 13,8919028
10	PR	Čertova skála	Hracholusky	2,34	250–350	1	(DBZ), (BO), HB	49,9977917 13,7922333
11	PR	Červený kříž	Roztoky	12,56	410–425	3	(DB), (BO)	49,9918667 13,9289389
12	PR	Radotínské údolí	Kosoř, Radotín	104,07	250–330	1	(HB), (DB), (BK), OL, BO, SM, MD	50,0022556 14,3185917
13	PR	V horách	Terešov	50,63	358–449	2, 3	(TS), (JD), BO, JV, SM, KL	49,9080847 13,6982211

14	NPR	Vůznice	Béleč, Sykovec, Nížbor	231,22	8	250–380	1, 2	(DBZ), (BK), (BO), HB, KL, JL	50,0266667 13,9916667
15	PR	Blatenský svah	Malměřice	13,78	9	460–530	3	(BO), (DBZ), (LP), (HB), (JL)	50,0975333 13,3721528
16	PP	Háj Petra Bezruč	Petrohrad	26,11	9	385–454	2, 3	(DBZ), (LP), (HB), (BK), BO, MD	50,1214000 13,4386056
17	PR	Sřelva	Kalec, Kotaneč	314,21	9	380–528	2, 3	(BO), (SM)	50,0292278 13,3006278
18	PR	Dědovické stráně	Dědovice	11,42	10	353–403	2	(HB), (LP), (JD), KL, SM, DBZ, BO, BRK	49,3919700 14,1773286
19	PR	Hradec	Dobříš	45,92	7	550–636	4, 5	(BK), (KL), (LP), (BO)	49,8220250 14,1179306
20	PR	Hrby	Zlivice	26,77	10	450–504	3	(LP), (BK), SM, HB, BO	49,3860000 14,0961639
21	PP	Kopaniny	Zbonín	2,87	10	353–390	2	(BO), (DBZ), HB, LP, JD, JV	49,4422375 14,1901042
22	PR	Krkavčina	Dědovice	5,53	10	353–410	2, 3	(SM), (BO), (JD), DBZ, LP, BR	49,4014311 14,1864094
23	PR	Sedlická obora	Holušice u Mužetic	20,38	10	465–483	3	(LP), (LPV), SM, BK, DB, BO, OL	49,3655694 13,9881167
24	PR	Výří skály u Oslova	Tukleky	8,12	10	353–435	2, 3	(BO), (DBZ), BR, LP, HB	49,3914250 14,1871250
25	PR	Borek u Velhartic	Velhartice	38,09	12	650–850	5, 6	(BO), (JD), (BK), (SM)	49,2601281 13,4009392
26	PR	Bořinka	Holubov, Chlum u Křemže	6,68	12	488–516	3	(BO), SM, MD	48,8947222 14,3094444
27	PR	Čepičná	Budětice, Čepice	178,00	12	520–670	4, 5	(BK), (BO), SM, JD	49,2718639 13,5828175
28	PR	Český Jilovec	Homí Jilovice	6,30	12	518–722	4–6	(SM), (JD), (BK), (BO), DB, PV, KL, JLH	48,6706447 14,3536211
29	PR	Dívčí kámen	Křemže	4,82	12	440–475	3	(BO), BRP, (JD), LP, KL, BK	48,8896442 14,3565197

30	PR	Holubovské hadce	Holubov, Křemže, Třisov	15,68	12	458–501	3	(BO), SM, JD, DB, BR, SM, BK	48,8910447 14,3428847
31	PR	Miletínky	Křížovice u Ktiše	42,50	12	697–756	5, 6	(BO), SM, OL, BR	48,9219347 14,0839750
32	PP	Multerberské rašeliníště	Přední Výtoň	9,12	13	785–792	6	(BL), (BO)	48,6011111 14,1388889
33	NP Š	Obří hrad- Pěnivý potok	Červená u Kašperských Hor, Studenec u Stach	105,35	13	780–1115	6, 8	(SM), (BK), (BO), JD	49,1037872 13,5920144
34	PP	Rašeliníště Bobovec	Světlík	47,95	13	758–800	6	(BL), (BO), (BRC), SM, OL	48,7134694 14,1710806
35	PP	Stodůlecký vrch	Pohoří na Šumavě	50,08	14	924–973	7	(KOS), (BO), SM, BRC, KL	48,5866667 14,7008333
36	NP Š	Stráženská slatina	Strážný, Dolní Cahov	151,31	13	800–820	6	(BL), (KOS), BO, SM	48,8958111 13,7327750
37	NPR	Velká niva	Volary	120,31	13	748–775	6	(BL), BO, BR, SM	48,9218889 13,8249444
38	PR	Losí blato u Mirochova	Mirochov, Příbraz	202,61	15	470–490	3	(BO), (BL), SM, BR, BRP, krušina olšová, JR	49,0055556 14,9586389
39	PR	Míchov	Mladějovice	11,69	15	425–443	3	(DB), (LP), SM, JS, JD, OL, BK, BO, JV	49,2211911 14,0668089
40	NPR	Ruda	Bošilec, Horusice	14,65	15	415–417	3	VR, krušina olšová, BO	49,1494861 14,6893167
41	PP	Židova strouha	Hodonice u Bechyně, Nuzice	42,20	15	355–410	2, 3	(BO), (DB), DBZ, SM,	49,2729611 14,4668431
42	PR	Žilbky	Borečnice	37,39	15	353–438	2, 3	(LP), (DBZ), BRK, HB, BO, JLH, OL, JS	49,3799167 14,1427861
43	NPR	Žofinka	Dvory nad Lužnicí	128,95	15	463–478	3	(BL), BO, BRP, BR, SM, krušina olšová	48,8213222 14,8836028
44	PR	Mřatina	Řásná	14,50	16	620–714	5, 6	(BK), (SM), JD, BR, JR, BO	49,2148597 15,3676778
45	NPR	Ransko	Havlíčková Borová	695,40	16	540–673	3–5	(BK), (SM), (BO), JD, OL, JS	49,6712394 15,8116033

46	NPP	Holý vrch	Střemy	1,17	18	230–240	1	(BO), BR, DBZ, BK, HB	50,3771833 14,5546278
47	PR	Maštale	Bor u Skutče, Podněstí, Proseč u Seče, Zderaz, Jarošov	1,45	31	360–553	2–4	(BO), (BK), (SM), (JD), KL, BR	49,8286608 16,1202875
48	PP	U Sítovky	Nový Hradec Králové	6,42	17	255–263	1	(BO), (DB), LP	50,1701972 15,9116528
49	PP	Kamenný vrch u Křenova	Nedamov	1,00	18	370–382	2	(BO), SM, DBZ, BK, BR, HB	50,5220861 14,5738056
50	PR	Kokořínský důl	Bosyně - Kokořín - Vysoká	2096,97	18	200–398	1, 2	(BO), (DB), SM, BK	50,4513889 14,5961111
51	PR	Prachovské skály	Horní Lochov, Pařezská Lhota, Prachov	261,91	18	300–462	1–3	(SM), (BO), BK, JD, DBZ, KL, BR	50,4634742 15,2860036
52	PR	Ralsko	Svébořice	18,15	18	575–696	4, 5	(BO), (BK), JS, KL, LP, JR	50,6744444 14,7658333
53	PR	Babylon	Jetřichovice	18,61	19	300–350	1	(BO)	50,8901939 14,3974442
54	PR	Čabel	Bynovec	9,61	19	374	2	(BO), (BR), DB, BK	50,8169167 14,2875000
55	NPR	Broumovské stěny	Bělý, Hlavňov-Suchý Důl	1179,40	24	620–773	5, 6 DG	(SM), (BR), (BK), BO, KL, JD, MD,	50,5550214 16,2848422
56	PP	Kočičí skály	Žďár nad Metují	6,08	24	550–603	3–5	(SM), (BO), BR, JR, JD	50,5658042 16,2108456
57	PR	Křížová cesta	Dolní Adršpach	12,92	24	530–666,8	3–5	(BO), (SM), BR, BK, JD, KL, JR	50,6237081 16,1282872
58	PR	Ostaš	Žďár nad Metují	29,50	24	640–700	5	(SM), BO, BR, JR, MD, BK, KL, JD	50,5590361 16,2056211
59	PP	U Glorietu	Týniště nad Orlicí	11,43	17	260–270	1	(BO)	50,1651556 16,0800250
60	PR	Borek u Domašova	Domašov u Jeseníka	13,54	27	680–910	5–7	(BO), (SM), (JD), BR, BK	50,1478731 17,2242089

61	PR	Suchý vrch	Železná pod Pradědem	49,56	27	680–941	5–7	(BO), BR, MD, JR, SM, JDO	50,1562703 17,3473511
62	NPR	Borový	Žulová	36,84	28	350–487	2, 3	(BO), (BK), MD, DB, BR, SM	50,3155339 17,1138164
63	PR	Na hadci	Raškov	56,23	28	414–625	3–5	(SM), (MD), BO, BK, KL, JD	50,0452222 16,8868286
64	NPP	Pltač hora	Nové Heřminovy	17,46	28	440–570	3, 4	(BK), (MD), (SM), BO, JD, KL	50,0292667 17,5438286
65	PR	Račí údolí	Javorník Město, Zálesí	60,92	28	340–540	1–3	(LP), (KL), (BK), DBZ, BO	50,3665194 16,9918417
66	PP	Rodlen	Lechovice	34,74	31	300–350	1	(SM), BO, MD, JD, DBZ	49,7362772 16,8944972
67	PP	Hůrky	Velké Heraltice	16,04	29	382–438	2, 3	(BO), (MD), (LP), DB, HB, SM, JD	49,9956292 17,6993886
68	PR	Nové Těchanovice	Nové Těchanovice	5,76	29	372–514	2, 3	(SM), (DB), (HB), JD, KL, JV, LP, BK, BR, BO	49,8224275 17,7271178
69	PR	U Leskoveckého chodníka	Skřipov	28,97	29	449–499	3	(BK), (JD), (SM), BO, MD	49,8023744 17,9092744
70	PR	Couřlavá	Vranov u Brna	22,46	30	365–490	2, 3	(BK), DBZ, HB, JD, LP, JV, KL, JLH, SM, MD, BO, DG	49,2942683 16,6411200
71	PR	Rakovec	Jedovnice	36,08	30	460–540	3, 4	(BK), (DBZ), (HB), BO, JD, SM, MD, DG	49,3193814 16,7958514
72	PR	Rudka	Ludmírov, Poníkev	9,91	30	500–550	3	(BK), HB, KL, SM, MD, BO, JD	49,6323800 16,8730817
73	PP	Hradisko	Staré Město u Moravské Třebové	26,38	31	408–551	3, 4	(BK), (DBZ), (HB), BO	49,7683389 16,6822306
74	PR	Oheb	Proseč u Seče	26,46	31	478–557	3, 4	(BO), (KL), (BK), (HB), SM, DBZ	49,8302778 15,6532778
75	PR	Strádovské Peklo	Výsonín, Ochoz, Nasavřky, Svidnice, Licibořice	87,32	31	312–406	1–3	(HB), (KL), (BO), BK, JK, JR, OL	49,8676389 15,8128611

76	PR	Dukovanský mlýn	Dukovany	17,70	33	310–382	1, 2	(BO), BOC, (DBZ)	49,0975167 16,1728611
77	PR	U doutné skály	Bítov, Zblovice	24,41	33	350–465	2, 3	(DBZ), (HB), (JD), BO	48,9406197 15,7153039
78	PR	Andělova zmola	Čechy pod Kosířem	8,43	34	282–380	1, 2	(DBZ), BO	49,5417500 17,0553028
79	PR	Blátka	Vincencov, Určice, Vranovice-Keřčice	83,50	34	256–338	1	(SM), (BO), (DBZ), BK, HB, AK, BB	49,4040408 17,0716294
80	PR	Vitčický les	Vitčice na Moravě	96,50	37	250–308	3	(DB), HB, BK, LP, JS, SM, BO	49,3033339 17,2422903
81	PR	Zadní Hády	Kanice, Ochoz u Bma	47,54	30	335–465	2, 3	(DBZ), (JD), JS, LP, JV, BO, MD, SM	49,2419297 16,7035189
82	PR	Palkovické hůrky	Sklenov, Rychaltice	34,93	39	441–613	3–5	(BK), (DB), (LP), (JD), SM, BO, MD	49,6317972 18,2533825
83	PR	Plenísko	Písek u Jablunkova	24,32	40	767–990	6, 7	(SM), BO, OL	49,5924842 18,8355881

* NP Š – Národní park Šumava, NPR – národní přírodní rezervace, PR – přírodní rezervace, NPP – národní přírodní památka, PP – přírodní památka

** (BO) – hlavní dřevina, BO – přimíšená dřevina

Tab. 3: Významné regionální populace borovice lesní – významné ekotypy (Macků et al. 1995), příp. významné dílčí populace uvedené respondenty při dotazníkovém šetření

Poř. č. závodu	Lesní správa/ LHC výskytu	Název ekotypu/populace	Charakteristické vlastnosti populace/ekotypu	GPS [N, E]
1	LS Frýdlant	bulovecká borovice	Přímý kmen, široké jádro.	50,969806 15,1490467
2	LS Jeseník	náhorní – reliktní		50,2296911 17,3067208
3	LS Jindřichův Hradec	třeboňská borovice	Průběžný rovný kmen, krátká koruna, kvalitní dřevo.	49,0075453 14,8019189
4	LS Kraslice Sokolov	náhorní ekotyp borovice lesní – vogtlandská	Protáhlá koruna, jemné větve, tmavá borka vystupující vysoko do koruny, rozeklaná pata kmene s různě vysokými kořenovými náběhy nebo s válcovitým kmenem, robustní a tvrdší jehlice, nesnášenlivost vůči suchu (zvláště trvaličmu), jednoleté prýty se žláznatým povrchem olejovité nebo ocelově šedé barvy. Osvědčila se při zalesňování těžko zalesnitelných holin.	50,3188067 12,5957981
5	LS Město Albrechtice	civilinská (heraldická)	Šíhlá špičatá koruna s pravidelnými slabšími větvemi, hladká oranžová borka zasahující hluboko pod korunu, rovný plnodřevný kmen, odolnost vůči poškození sněhem, v mládí snáší zástín, živná stanoviště, vyskyt až do 5. LVS – náhorní typ.	50,1908017 17,4782817
6	LS Město Albrechtice	lokalita Suchý vrch (přírodní rezervace)	Reliktní populace na skeletových půdách a křemencových kamenných mořích (kvarcit) v 6. LVS. Na skalách a na kamenných mořích nízký vzrůst (do 10 m), válcovitý hladký kmen, malá koruna i v soliterním postavení, zatímco na plošinách a mírných svazích v bezprostředním okolí kamenných moří je vtroušená v úrovňovém postavení s plnodřevným rovným hladkým kmenem a štíhlou korunou, podobně jako u civilinské populace. Absolutní odolnost vůči sněhu a námraze na území LS Město Albrechtice ověřena i na vlastních výsadbách správce majetku z posledních 20 let.	50,1277414 17,3622989
7	LS Nové Město na Moravě	lánská	Odolná pozdním mrazům. Vytváří štíhlé kmene s kvalitním dřívím. Ovětvení je jemné – odolnost proti zlomům způsobených sněhem.	49,7111228 15,9766167

8	LS Opava	Opava	heralická (dle obce Velké Heralice, stejný ekotyp je v celé oblasti Opavska a Krnovska)	Až 40m výšky, klasický „smrkový“ habitus, pravidelná koruna se špičatým vrcholem, pravidelně jemnější větvení, červená borka hluboko pod korunou, plnodřevné hladké kmeny.	49,9749281 17,7287903
9	LS Přímda	Přímda	rozvadovská borovice – náhorní ekotyp borovice lesní	Plnodřevný kmen s jemným zavětvením, výskyt na rašelinných půdách v 5.–6. LVS, nejjakostnější ve směsi se smrkem, přirozená obnova pod porostem.	49,6476567 12,7909147
10	LS Strážnice	Strážnice	borovice na válečných písčích	Schopnost růstu na čistých válečných písčích. Odolná k suchu. Stromy si udržují nejvýše 2 ročníky jehlic.	48,9733636 17,2668517
11	LS Třeboň	LHC Třeboň, LHC Domašín	<i>Pinus sylvestris</i> f. <i>bohemica</i>	Rovný, válcovitý kmen, malá koruna, kvalitní dřevo.	49,0075453 14,8019189
12	LZ Boubín	1228, 1230, 1244 (Boubín I, Bazum, Boubín II)	stožeká borovice	Typ náhorní borovice, roste jako příměs porostů zejména se SM, příp. JD, BK, tváří kmen, jemné ovětvení, zmlazuje se pod porostem, tendence předrůstání konkurence.	48,8593644 13,8214169
13	LZ Kladská	Kladská	na hadcovém boru – náhorní ekotyp borovice lesní ve Slavkovském lese na hadcových výchozech.	Roste na hadcovém podloží, má svůj typický tvar a velikost. Část těchto borovic lze nalézt i v NPR Pluhův bor, kde však nedosahují takových kvalit jako v PR Vlček.	50,0368689 12,7869283
14	LZ Konopiště	Zbraslav	chlumní borovice – středověká česká	Jednotlivé porosty borovice vyznačující se tvárností kmene. Porosty se vyskytují roztroušeně.	50,0757517 14,6593589
15	LZ Konopiště	Konopiště	chlumní borovice – středověká česká	Jednotlivé porosty borovice vyznačující se tvárností kmene. Porosty se vyskytují roztroušeně.	49,8593078 14,6593578

16	LZ Konopiště	Dobříš	chlumní borovice – středočeská	Jednotlivé porosty borovice vyznačující se tvárností kmene. Porosty se vyskytují roztroušeně.	49,7811328 14,1671667
17	LZ Konopiště	Vysoký Chlumec	chlumní borovice – středočeská	Jednotlivé porosty borovice vyznačující se tvárností kmene. Porosty se vyskytují roztroušeně.	49,6272639 14,3404158
18	LZ Konopiště	Rožmitál	chlumní borovice – středočeská	Jednotlivé porosty borovice vyznačující se tvárností kmene. Porosty se vyskytují roztroušeně.	49,5681164 13,7249131
19	LS Nové Hradky	Nové Hradky		Borové porosty s příměsí SM na mimořádně nepříznivých stanovištích.	48,8469689 14,7546094
20	LZ Boubín	Vimperk	stožeká borovice – šumavská	Borové porosty s příměsí SM na mimořádně nepříznivých stanovištích.	48,8593644 13,8214169
21	LZ Boubín	Prachatice	borovice chlumní a pahorkatinná		49,0129233 13,9975214
22	LS Vyšší Brod	Vyšší Brod	borovice chlumní a pahorkatinná		48,6159789 14,3118250
23	LS Český Krumlov	Kaplice	borovice chlumní a pahorkatinná		48,7651969 14,4223614
24	VLS Horní Planá	Horní Planá	stožeká borovice – šumavská	Smrkové porosty s BO na oglejených horských stanovištích.	48,8530572 13,9829289
25	LS Vyšší Brod	Vyšší Brod	stožeká borovice – šumavská	Smrkové porosty s BO na podmáčených stanovištích horských poloh.	48,7129558 14,1716578
26	LS Pelhřimov	Pelhřimov	borovice bezděchovská	Vyšší polohy.	49,4353789 14,8505286
27	LS Tábor	Tábor	borovice bezděchovská	Vyšší polohy.	49,4353789 14,8505286

28	LS Františkovy Lázně	Františkovy Lázně	českoselská borovice	Pánevni ekotyp.	50,1513744 12,4008661
29	LS Žatec	Žatec	západočeská borovice	Pisky na permu.	50,2774269 13,5629861
30	LS Děčín	Děčín	severočeská borovice	Křída.	50,7821525 14,2147814
31	LS Rumburk	Rumburk	severočeská borovice	Křída.	50,9504417 14,4961697
32	LS Česká Lípa	Česká Lípa	severočeská borovice	Křída.	50,6855131 14,5376417
33	LS Nasavrky	Nasavrky	chlumní borovice – lánská		49,8315194 15,7043406
34	LS Ledec nad Sázavou	Ranská	chlumní borovice	Na hadci.	49,6725444 15,8084481
35	LS Dvůr Králové	Broumov	horská borovice		50,5549031 16,2835717
36	LS Náměšť nad Oslavou	Náměšť nad Oslavou	mohelnická borovice		49,0955836 16,1671058
37	LS Luhačovice	Luhačovice	malenovická borovice		49,2074894 17,5981964
38	LZ Židlochovice	Brumov	malenovická borovice		49,0908769 18,0230944
39	LS Buchlovice	Buchlovice	malenovická borovice		49,0862717 17,3385197
40	LS Bučovice	Bučovice	malenovická borovice		49,1353164 17,0496450

3 GENETICKÁ CHARAKTERISTIKA DOSUD ZKOUMANÝCH POPULACÍ BOROVICE LESNÍ POMOCÍ ANALÝZ DNA

Genetická charakterizace byla zpracována pro celkem 13 populací borovice lesní (tab. 4). Jak je vidět na mapách v přílohách 3–5, reprezentují dané populace poměr-

Tab. 4: Přehled geneticky analyzovaných populací borovice lesní

Poř. č. populace (zkratka)	Označení populace	Lokalizace	PLO	Statut lokality*
1	BO01	LČR LZ Konopiště, polesí Říčany	10 – Středočeská pahorkatina	-
2	BO02	Správa veřejného statku Města Pízně	6 – Západočeská pahorkatina	GZ 80 Bolevec
3	BO03	LČR LS Strážnice	35 – Jihomoravské úvaly	-
4	BO04	Městské lesy Hradec Králové a Lesní družstvo Vysoké Chvojno; Správa lesů Kristiny Colloredo-Mansfeldové, Opočno	17 – Polabí	GZ 105 Holická terasa (LD Vysoké Chvojno), GZ 105/1 Holická terasa (Městské lesy Hradec Králové, GZ 115A Týništská terasa
5	BO05	LČR LS Opava	29 – Nizký Jeseník	GZ 192 Hůrky, Březina
6	BO06	LČR LS Třeboň	15 – Jihočeské pánve	GZ 27 Suchdol-Zámecký
7	BO07	LČR LS Mělník	17 – Polabí	
8	BO08	místní ekotyp západočeské BO	6 – Západočeská pahorkatina	GZ 74 Sedmihorí
9	BO09	náhorní ekotyp	LČR LS Kraslice	GZ 63 Studenec
10	BO-H	Hadce u Želivky	LČR LS Ledec nad Sázavou	10 – Středočeská pahorkatina
11	BO-KL1	Pluhův Bor	LČR LZ Kladská	3 – Karlovarská vrchovina
12	BO-KL2	Víček	LČR LZ Kladská	3 – Karlovarská vrchovina
13	BO-S	Dračí skály a Dobrá voda	Národní park Šumava, Rejstejn	13 – Šumava
				Národní park Šumava

* GZ = genová základna, PR = přírodní rezervace, NPP = národní přírodní památka, NPR = národní přírodní rezervace, LZ = lesní závod, LS = lesní správa, LČR = Lesy České republiky, s. p.

ně dobře přirozené rozšíření borovice lesní na našem území (NEUHÄUSLOVÁ et al. 1998). Odběr vzorků probíhal v souladu se standardní metodikou (NOVOTNÝ et al. 2014). Od každé populace bylo analyzováno 30 stromů.

Cílem bylo pomocí analýz DNA s využitím 14 jaderných mikrosatelitových markerů (SORANZO et al. 1998; AUCLAND et al. 2002; SEBASTIANI et al. 2012) získat genetické charakteristiky vybraných populací a ověřit především úroveň jejich genetické diverzity, vzájemné genetické vzdálenosti, diferenciaci a míry heterozygotnosti. Do studie byly zahrnuty i 3 populace nacházející se na extrémních stanovištích, a to na hadcích (BO-H, BO-KL1, BO-KL2), a 1 populace z horské oblasti výskytu náhorní borovice (BO-S) (MÁCHOVÁ et al. 2016). U získaných PCR produktů 14 sledovaných lokusů byla provedena fragmentační analýza na genetickém analyzátoru. Hodnocení velikostí alel bylo provedeno pomocí programu GeneMapper® 4.1 (Applied Biosystems). Pro posouzení genetických charakteristik sledovaných populací borovice lesní byla data získaná pro sledované mikrosatelitové markery zpracována pomocí statistického programu GenAlEx 6.501 (PEAKALL, SMOUSE 2006, 2012). Údaje z hodnocení jsou uvedeny v tabulkách 5–11 a na obrázcích 1 a 2.

Tabulka 5 uvádí přehled použitých jaderných mikrosatelitových lokusů včetně nukleotidových sekvencí příslušných primerů nezbytných pro získání PCR produktů. Velikost PCR produktů představuje rozmezí zjištěných hodnot v počtu párů bází. Počet rozdílných alel N_a v jednotlivých lokusech ze všech sledovaných vzorků borovice lesní charakterizuje jednoduchou mírou jejich genetickou rozmanitost. Číselné vyjádření genetické diverzity lokusů zhodnocuje Shannonův informační index I , jehož hodnota ale není ovlivněna výskytem alel s malými četnostmi. Nejvíce polymorfni byl lokus PtTX3032. I hodnota pozorované heterozygotnosti (H_o), což je podíl heterozygotních jedinců v daném lokusu, a hodnota očekávané heterozygotnosti (H_e), představující podíl očekávaných heterozygotů v populaci za předpokladu dodržení Hardyho-Weinbergovy rovnováhy, byly nejvyšší v lokusu PtTX3032.

U 390 hodnocených jedinců ze 13 populací bylo ve 14 lokusech celkově detekováno 290 různých alel, tj. v průměru 20,7 alel na lokus. Přehled počtu rozdílných alel u zkoumaných lokusů pro sledované populace uvádí tabulka 6.

Tabulka 7 obsahuje výsledky zhodnocení genetických charakteristik sledovaných populací. Jsou zde uvedeny počty analyzovaných vzorků u jednotlivých populací a průměrné počty rozdílných alel pro konkrétní populace získané ze 14 sledovaných mikrosatelitových markerů. Nejvyšší průměrné hodnoty (11,29) různých alel dosáhla populace BO07 Doksy. Tato populace zároveň vykazala i nejvyšší číselné hodnoty diverzity Shannonova informačního indexu I , vyjadřujícího genetickou rozmanitost při současném vyrovnaném zastoupení alelických frekvencí. Výskyt

privátních alel byl nejvyšší v populaci BO 05 Hůrky, Březina. Hodnoty pozorované heterozygotnosti se pohybovaly od 0,56 do 0,65 a hodnoty očekávané heterozygotnosti od 0,69 do 0,73.

Pro porovnání vzájemných genetických diferenciací (rozlišení) mezi populacemi bylo použito hodnocení F_{ST} (párové porovnání genetické rozmanitosti na základě rozdílů alelických frekvencí mezi populacemi). Podle kvalitativní interpretace hod-

Tab. 5: Genetické charakteristiky vybraných jaderných mikrosatelitových lokusů ze všech sledovaných vzorků borovice lesní

Lokusy	Sekvence primerů (5'-3')	Velikost PCR produktů (bp)	Na	I	H_o	H_e
psyl2	F: TTG CTT TTG CAG AAC ATT CG R: GTC CTG CAG GCAATC AAA AT	195–207	5	0,50	0,29	0,29
psyl16	F: GCT CTG CCC ATG CTA TCA CT R: TGA TGC TAC CCAATG AGG TG	195–207	7	1,56	0,46	0,76
psyl17	F: TGG TCT GCA AAT CAA TCG AA R: GGG TAG GAA TGC AAG TTA GGC	217–235	9	1,53	0,61	0,76
psyl36	F: TAT CAT CGA GAG CCC CAA AA R: GAA AGG CGA AAG CAA AAG TG	225–258	8	0,52	0,26	0,25
psyl42	F: CAA CTT CAG CCT TGC AAC AA R: CGA CTT CAT TTG GAA CAC CA	165–175	6	1,20	0,66	0,65
psyl57	F: CCC CAC ATC TCT ACA GTC CAA R: TGC TCT TGG ATT TGT TGC TG	144–204	10	1,19	0,60	0,60
SPAG7.14	F: TTC GTA GGA CTA AAAATG TGT G R: CAA AGT GGA TTT TGA CCG	174–236	32	2,86	0,69	0,93
SPAC11.4	F: CTT CAC AGG ACT GAT GTT CA R: TTA CAG CGG TTG GTA AAT G	121–165	19	2,11	0,80	0,84
SPAC12.5	F: CTT CTT CAC TAG TTT CCT TTG G R: TTG GTT ATA GGC ATA GAT TGC	120–264	36	2,75	0,85	0,92
PtTX3032	F: CTG CCA CAC TAC CAA CC R: AAC ATT AAG ATC TCA TTT CAA	307–506	91	3,22	0,87	0,95
PtTX3107	F: AAA CAA GCC CAC ATC GTC AAT C R: TCC CCT GGA TCT GAG GA	150–198	11	1,61	0,47	0,76
PtTX3116	F: CCT CCC AAA GCC TAA AGA AT R: CAT ACA AGG CCT TAT CTT ACA GAA	115–274	31	2,03	0,83	0,81
PtTX4001	F: CTA TTT GAG TTA AGA AGG GAG TC R: CTG TGG GTA GCA TCA TC	195–231	17	1,61	0,70	0,70
PtTX4011	F: GGT AAC ATT GGG AAA ACA CTC A R: TTA ACC ATC TAT GCC AAT CAC TT	225–279	8	1,23	0,47	0,62

Na – počet rozdílných alel v lokusech všech sledovaných vzorků borovice lesní

I – Shannonův informační index – zhodnocení genetické diverzity jednotlivých lokusů

H_o – průměrné hodnoty pozorované heterozygotnosti pro jednotlivé lokusy ze všech sledovaných vzorků

H_e – průměrné hodnoty očekávané heterozygotnosti pro jednotlivé lokusy ze všech sledovaných vzorků

not F_{ST} (WRIGHT 1943) se mezi sledovanými populacemi borovice lesní zjistila při hodnotách v rozmezí 0,007 až 0,016 (tab. 8) malá genetická divergence (F_{ST} do velikosti 0,05 představují malou genetickou divergenci). Ani malá genetická divergence však není zanedbatelná a představuje strukturalizaci populací borovice lesní na území ČR.

Tab. 6: Počet rozdílných alel u populací borovice lesní v jednotlivých lokusech

Populace	psyl2	psyl16	psyl17	psyl36	psyl42	psyl57	SPAG7_14	SPAC11_4	SPAC12.5	PTX3032	PTX3107	PTX3116	PTX4001	PTX4011
BO01	3	5	5	6	4	6	23	11	19	28	6	14	7	6
BO02	3	6	6	6	5	6	23	12	19	27	8	10	12	6
BO03	3	7	6	4	5	6	22	10	20	30	7	12	10	6
BO04	3	6	6	5	4	5	21	14	19	29	6	9	9	6
BO05	3	5	5	4	5	5	24	11	20	28	6	15	11	7
BO06	4	6	6	2	5	6	23	11	25	31	5	11	12	5
BO07	3	6	7	3	4	5	25	12	22	33	6	17	10	5
BO08	3	6	5	4	4	5	20	14	20	32	8	15	9	5
BO09	2	6	5	3	4	5	21	9	21	34	7	18	8	5
BO-H	2	6	7	4	5	5	20	14	20	34	7	14	11	5
BO-KL1	3	6	5	4	4	5	18	13	19	26	7	12	13	6
BO-KL2	2	6	5	3	4	5	19	14	19	28	6	15	9	5
BO-S	3	6	5	3	4	5	19	16	21	33	7	14	9	5

Tab. 7: Průměrné hodnoty genetických charakteristik pro sledované populace borovice lesní

Populace	BO01	BO02	BO03	BO04	BO05	BO06	BO07	BO08	BO09	BO-H	BO-KL1	BO-KL2	BO-S
<i>N</i>	30	30	29	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
<i>Na</i>	10,21	10,64	10,57	10,14	10,64	10,93	11,29	10,71	10,57	11,00	10,10	10,00	10,71
<i>I</i>	1,67	1,73	1,72	1,63	1,74	1,71	1,79	1,73	1,69	1,68	1,74	1,69	1,69
Privát. alely	0,50	0,29	0,14	0,36	0,57	0,43	0,21	0,29	0,29	0,50	0,00	0,14	0,43
<i>H_o</i>	0,56	0,61	0,62	0,62	0,64	0,64	0,63	0,60	0,60	0,64	0,56	0,65	0,62
<i>H_e</i>	0,69	0,71	0,71	0,67	0,72	0,70	0,73	0,71	0,69	0,69	0,73	0,70	0,69

N – počet analyzovaných stromů u sledovaných populací

Na – průměrný počet rozdílných alel u sledovaných populací z 11 mikrosatelitových lokusů

I – Shannonův informační index – zhodnocení genetické diverzity jednotlivých populací

Privát. alely – počet privátních alel

H_o – průměrné hodnoty pozorované heterozygotnosti pro sledované populace

H_e – průměrné hodnoty očekávané heterozygotnosti pro sledované populace

Tab. 8: Hodnoty F_{ST} vyjadřující vzájemné genetické diferenciace mezi populacemi borovice lesní

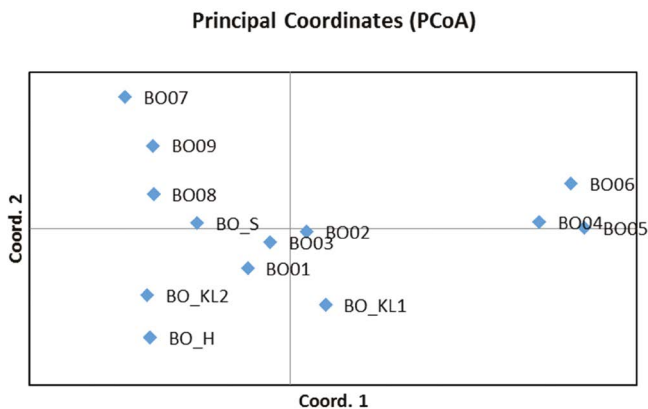
Populace	BO01	BO02	BO03	BO04	BO05	BO06	BO07	BO08	BO09	BO-H	BO-KL1	BO-KL2	BO-S
BO01	0,000												
BO02	0,008	0,000											
BO03	0,008	0,007	0,000										
BO04	0,011	0,010	0,010	0,000									
BO05	0,013	0,011	0,009	0,009	0,000								
BO06	0,013	0,011	0,009	0,009	0,009	0,000							
BO07	0,012	0,010	0,010	0,014	0,013	0,013	0,000						
BO08	0,010	0,009	0,008	0,012	0,011	0,013	0,008	0,000					
BO09	0,013	0,013	0,008	0,013	0,016	0,012	0,010	0,012	0,000				
BO-H	0,009	0,010	0,008	0,014	0,013	0,015	0,014	0,009	0,015	0,000			
BO-KL1	0,010	0,009	0,008	0,013	0,010	0,011	0,012	0,011	0,014	0,009	0,000		
BO-KL2	0,012	0,011	0,011	0,015	0,015	0,014	0,013	0,010	0,015	0,010	0,009	0,000	
BO-S	0,013	0,013	0,009	0,016	0,015	0,012	0,013	0,013	0,012	0,013	0,014	0,016	0,000

Zhodnocení genetických vzdáleností mezi populacemi bylo na základě analyzovaných vzorků stromů kalkulováno s využitím Neiovy standardní genetické vzdálenosti (NEI 1972). Získané hodnoty (tab. 9, příloha 3) byly zpracovány pomocí analýzy hlavních koordinát (Principal Coordinate Analysis, PCoA) a výsledky graficky znázorněny na obrázku 1. Neiovy genetické vzdálenosti byly dále zobrazeny pomocí dendrogramu (obr. 2) vytvořeném klastrovou metodou UPGMA (Unweighted Pair Group Method with Arithmetic averages) pomocí softwaru PHYLIP 3.696 (FELSENSTEIN 2005). Nejnížší genetická vzdálenost s hodnotou 0,035 byla mezi populacemi BO02 bolevecký ekotyp a BO03 Strážnice v Jihomoravských úvalech. Nejvyšší hodnota genetické vzdálenosti (0,078) byla zjištěna mezi třeboňskou populací BO06 a marginální populací BO-H Hadce u Želivky. Na základě Mantelova testu byla zjištěna velmi nízká lineární korelace mezi genetickými a geografickými vzdálenostmi ($R^2 = 0,0044$).

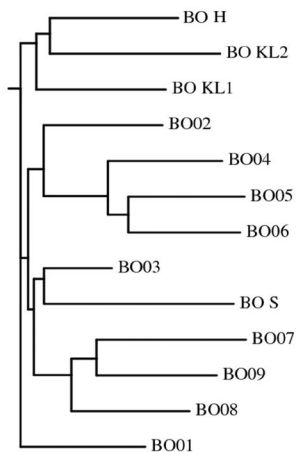
Tab. 9: Neiovy (NEI 1972) míry vzájemných genetických vzdáleností mezi šetřenými populacemi borovice lesní

	BO01	BO02	BO03	BO04	BO05	BO06	BO07	BO08	BO09	BO-H	BO-KL1	BO-KL2	BO-S
BO01	0,000	0,044	0,037	0,051	0,064	0,063	0,060	0,050	0,054	0,046	0,045	0,060	0,060
BO02	0,044	0,000	0,035	0,047	0,060	0,056	0,058	0,052	0,057	0,056	0,052	0,060	0,058
BO03	0,037	0,035	0,000	0,048	0,048	0,050	0,054	0,043	0,039	0,041	0,041	0,052	0,044
BO04	0,051	0,047	0,048	0,000	0,042	0,043	0,071	0,060	0,065	0,065	0,055	0,071	0,077
BO05	0,064	0,060	0,048	0,042	0,000	0,039	0,076	0,060	0,073	0,068	0,053	0,075	0,072
BO06	0,063	0,056	0,050	0,043	0,039	0,000	0,071	0,069	0,063	0,078	0,056	0,071	0,063
BO07	0,060	0,058	0,054	0,071	0,076	0,071	0,000	0,044	0,046	0,072	0,066	0,068	0,064
BO08	0,050	0,052	0,043	0,060	0,060	0,069	0,044	0,000	0,051	0,048	0,060	0,053	0,063
BO09	0,054	0,057	0,039	0,065	0,073	0,063	0,046	0,051	0,000	0,062	0,061	0,061	0,062
BO-H	0,046	0,056	0,041	0,065	0,068	0,078	0,072	0,048	0,062	0,000	0,047	0,051	0,058
BO-KL1	0,045	0,052	0,041	0,055	0,053	0,056	0,066	0,060	0,061	0,047	0,000	0,053	0,061
BO-KL2	0,060	0,060	0,052	0,071	0,075	0,071	0,068	0,053	0,061	0,051	0,053	0,000	0,069
BO-S	0,060	0,058	0,044	0,077	0,072	0,063	0,064	0,063	0,062	0,058	0,061	0,069	0,000

Při souhrnném zhodnocení lze konstatovat, že se u všech populací projevují vyšší hodnoty genetické diverzity, jak je vyjádřeno průměrným počtem různých alel (10,00–11,29) a pomocí Shannonova informačního indexu (1,63–1,79). Vzájemné diference mezi populacemi jsou dle hodnot F_{ST} malé, ale nejsou zanedbatelné

Obr. 1: Grafické znázornění genetických vzdáleností sledovaných populací borovice lesní (PCoA)

Obr. 2: Dendrogram vytvořený na základě Neiových genetických vzdáleností (Nei 1972) sledovaných populací borovice lesní pomocí softwaru PHYLIP 3.696

a dokazují strukturování populací borovice lesní na území ČR. Mezi genetickými a geografickými vzdálenostmi se projevila velmi nízká závislost, avšak dle dendrogramu je patrné přiblížení 3 hadcových populací. Vysvětlení nízké genetické a geografické korelace by mohlo vyplývat z historického vývoje borových porostů, jejichž zastoupení se od poloviny 19. století výrazně zvýšilo zakládáním nových porostů z dováženého osiva z různých oblastí, velkým podílem i ze zahraničí. Postupnou hybridizací a vlivem místních klimatických podmínek i hospodářských zásahů se vytvořily kulturní sorty (SVOBODA 1953). Z některých těchto porostů se vyvinuly hospodářsky cenné kulturní typy (MUSIL, HAMERNÍK 2007).

Podíly pozorovaných heterozygotů v populacích se pohybují od 56 % do 65 %. Rozdíly mezi populacemi se projevují v různých četnostech zastoupení konkrétních alel. Příklady zastoupení alel sledovaných populací pro 2 lokusy jsou uvedeny v tabulkách 10 a 11 a graficky znázorněny v přílohách 4 a 5.

Tab. 10: Zastoupení alel sledovaných populací borovice lesní pro lokus SPAC12.5

	BO01	BO02	BO03	BO04	BO05	BO06	BO07	BO08	BO09	BO-H	BO-KL1	BO-KL2	BO-S
120	0,050	0,050	0,033	0,017	0,033	0,067	0,033	0,083	0,000	0,000	0,067	0,033	0,033
124	0,000	0,033	0,000	0,033	0,000	0,017	0,000	0,000	0,017	0,000	0,017	0,067	0,000
126	0,000	0,000	0,033	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017
128	0,067	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017	0,000	0,017	0,000	0,017	0,017	0,017
130	0,000	0,000	0,017	0,017	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,033	0,000	0,000	0,000
132	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,050	0,000
134	0,000	0,000	0,017	0,000	0,033	0,017	0,017	0,000	0,000	0,017	0,067	0,000	0,000
136	0,017	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017	0,017	0,000	0,033	0,000	0,017	0,000	0,017
138	0,017	0,017	0,017	0,000	0,000	0,033	0,033	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017
140	0,067	0,100	0,050	0,117	0,000	0,050	0,067	0,000	0,017	0,067	0,067	0,067	0,200
142	0,000	0,100	0,017	0,017	0,050	0,017	0,017	0,017	0,033	0,067	0,050	0,000	0,100
144	0,050	0,083	0,067	0,083	0,033	0,033	0,050	0,050	0,150	0,017	0,050	0,033	0,000
146	0,017	0,017	0,033	0,000	0,050	0,000	0,033	0,017	0,067	0,017	0,017	0,017	0,000
148	0,033	0,067	0,083	0,050	0,017	0,050	0,000	0,050	0,033	0,050	0,000	0,050	0,017
150	0,150	0,050	0,067	0,133	0,050	0,067	0,150	0,033	0,067	0,133	0,150	0,083	0,033
152	0,033	0,083	0,083	0,033	0,050	0,067	0,000	0,067	0,017	0,050	0,083	0,033	0,117

Tab. 10: *Pokračování.* Zastoupení alel sledovaných populací borovice lesní pro lokus SPAC12.5

	BO1	BO2	BO3	BO4	BO5	BO6	BO7	BO8	BO9	BO-H	BO-KL1	BO-KL2	BO-S
154	0,167	0,000	0,150	0,100	0,167	0,133	0,083	0,117	0,067	0,117	0,100	0,083	0,150
156	0,050	0,117	0,167	0,117	0,050	0,017	0,100	0,133	0,133	0,050	0,050	0,117	0,000
158	0,017	0,033	0,017	0,033	0,067	0,050	0,017	0,017	0,033	0,017	0,000	0,017	0,017
160	0,050	0,000	0,033	0,067	0,000	0,017	0,033	0,067	0,017	0,033	0,067	0,033	0,050
162	0,033	0,017	0,017	0,050	0,100	0,017	0,067	0,067	0,033	0,017	0,017	0,000	0,017
164	0,050	0,067	0,033	0,017	0,033	0,067	0,100	0,100	0,133	0,167	0,033	0,133	0,033
166	0,017	0,083	0,033	0,000	0,067	0,117	0,033	0,033	0,017	0,000	0,000	0,000	0,050
168	0,100	0,017	0,033	0,050	0,100	0,017	0,050	0,050	0,033	0,017	0,083	0,117	0,033
170	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,033	0,000	0,000	0,000	0,000
172	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
174	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,067	0,000	0,017	0,017
176	0,000	0,017	0,000	0,000	0,033	0,033	0,000	0,000	0,000	0,033	0,017	0,017	0,017
178	0,017	0,033	0,000	0,033	0,000	0,033	0,017	0,017	0,033	0,000	0,033	0,017	0,033
180	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
182	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017	0,000	0,000	0,017
184	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
186	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017	0,033	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
188	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,033	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
194	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000
264	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

Tab. 11: Zastoupení alel sledovaných populací borovice lesní pro lokus PtTX3116

	BO01	BO02	BO03	BO04	BO05	BO06	BO07	BO08	BO09	BO-H	BO-KL1	BO-KL2	BO-S
115	0,000	0,033	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000
118	0,250	0,267	0,217	0,183	0,150	0,267	0,150	0,217	0,200	0,283	0,183	0,133	0,350
121	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000
124	0,017	0,017	0,017	0,000	0,033	0,000	0,017	0,033	0,033	0,033	0,000	0,033	0,000
130	0,033	0,000	0,017	0,033	0,017	0,033	0,083	0,033	0,017	0,017	0,000	0,033	0,017
133	0,033	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000
136	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
142	0,017	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017	0,033	0,000	0,017	0,000	0,050	0,000	0,000
145	0,017	0,083	0,050	0,000	0,083	0,083	0,050	0,033	0,067	0,033	0,033	0,167	0,050
148	0,033	0,000	0,000	0,050	0,000	0,017	0,033	0,083	0,033	0,050	0,000	0,017	0,033
151	0,000	0,000	0,017	0,017	0,000	0,000	0,017	0,033	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017
154	0,317	0,383	0,367	0,433	0,367	0,333	0,267	0,333	0,317	0,383	0,367	0,200	0,317
157	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017	0,000	0,000	0,017	0,000
160	0,117	0,050	0,083	0,133	0,133	0,117	0,083	0,067	0,100	0,033	0,067	0,100	0,067
163	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,050	0,017	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000
166	0,083	0,083	0,067	0,083	0,050	0,067	0,067	0,000	0,050	0,017	0,117	0,083	0,017
169	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,033	0,017	0,017	0,000	0,033	0,067	0,033
172	0,000	0,033	0,083	0,050	0,050	0,017	0,017	0,067	0,017	0,050	0,050	0,067	0,033
175	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,033	0,017	0,000
178	0,033	0,000	0,050	0,000	0,017	0,033	0,033	0,017	0,017	0,017	0,033	0,000	0,017
181	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017
184	0,000	0,033	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017
187	0,000	0,000	0,000	0,017	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
193	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000
205	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,033	0,017	0,000	0,000
211	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,033	0,000
217	0,017	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,033	0,017	0,000	0,000	0,000
223	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
235	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
253	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,033	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,017
274	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,000	0,000	0,000	0,000

4 VYUŽITÍ (UPLATNĚNÍ) MAPY A JEJÍ PŘÍNOS PRO UŽIVATELE

Genetická charakterizace populací domácích druhů lesních dřevin představuje cennou informaci, která pro území České republiky dosud nebyla k dispozici. Výsledky projektu NAZV QJ1230334, který je kromě borovice lesní zaměřen na jedli bělokorou, smrk ztepilý, buk lesní, dub letní a dub zimní, lze považovat za jeden z prvních příspěvků k získání znalostí tohoto charakteru. Mapy pro ostatní dřeviny projektu již byly zveřejněny (ČÁP et al. 2015; FULÍN et al. 2016a, 2016b; NOVOTNÝ et al. 2016a, 2016b). Jak je patrné z příloh 3–5, představují zpracované populace borovice lesní pouhý zlomek z celkového počtu regionálně či lokálně významných populací této dřeviny.

Z hodnocení genetické charakterizace 13 analyzovaných populací lze konstatovat, že byly u všech zaznamenány vyšší hodnoty diverzity. Hodnoty diferenciacce mezi populacemi se výrazně liší od nuly a ukazují tak na strukturování populací borovice lesní v ČR. Podíly pozorovaných heterozygotů se v populacích pohybovaly od 56 do 65 %. Významné rozdíly mezi populacemi se projevíly v četnosti zastoupení konkrétních alel. Genetické vzdálenosti sledovaných populací neodpovídají geografickým vzdálenostem, pouze se projevilo genetické přiblížení hadcových populací.

Výstupy lze považovat za odpovídající mezinárodním standardům. Na FPS COST Action FP1202 konané v roce 2015 v Bukurešti, kde byly prezentovány aktuální výsledky genetické charakterizace marginálních populací lesních dřevin, konstatovali přední specialisté v oboru (např. G. Vendramin, Itálie), že na jejich pracovištích byly získány obdobné výsledky při použití metod SSR a nově propagované metody SNPs. V současnosti je výhodné kombinovat přednosti různých molekulárně genetických metod, což na druhé straně znamená eliminaci jejich nedostatků. Výhodou metody SSR je např. její relativně nižší nákladnost umožňující zpracování většího počtu vzorků. Metoda SNPs je řádově dražší a lze ji proto většinou aplikovat maximálně na několik jedinců, je však schopna poskytnout odlišný typ požadovaných informací.

Genetická charakterizace populací borovice lesní v ČR představuje srovnávací platformu pro budoucí období. Předloženou mapu tak bude možné využít např. při sledování změn stavu diverzity našich lesů v souvislosti s působením biotických i abiotických činitelů na lesní ekosystémy (*Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky* schválená usnesením vlády č. 620 ze dne 25. května 2005). Výsledky

lze využít i jako jeden ze vstupních údajů pro aktualizace oblastních plánů rozvoje lesů zpracovávaných ÚHÚL Brandýs nad Labem. Do budoucna lze uvažovat i s možností využití při stanovování pravidel pro přenos reprodukčního materiálu borovice lesní v rámci ČR a při vyhlašování genových základů.

Dosažené výsledky genetické charakterizace populací borovice lesní v ČR by měly být dále zpřesňovány aplikací nových metod, zařazením dalších populací, DNA markerů nebo vzorků již analyzovaných porostů tak, aby se potenciál možného využití v lesnictví zvýšil. Příklady vhodných populací přicházejících v úvahu při takto zaměřeném výzkumu jsou uvedeny v tabulkách 1 a 2, resp. v mapových přílohách 1 a 2. U těchto účelově shromážděných lokalit regionálně významných populací borovice lesní i drobnějších výskytů této dřeviny v ČR, které dosud nebyly takto souhrnně prezentovány, je navíc předpoklad i dalších možností využití.

5 DEDIKACE

Specializovaná mapa vznikla na pracovišti Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i., v rámci řešení výzkumných projektů NAZV QJ1230334 „Ověření geneticky podmíněné proměnlivosti významných populací lesních dřevin, včetně genetické inventarizace vybraných ekotypů, jako podklad pro aktualizaci souvisejících legislativních předpisů“, COST LD14110 „Studium genetické diverzity populací borovice lesní zahrnující i okrajové ekotypy v České republice pomocí DNA analýz“, NAZV QJ1330240 „Metodické postupy molekulárně-genetického ověřování původu reprodukčního materiálu lesních dřevin s cílem chránit a reprodukovat genetické zdroje lesních dřevin v rámci opatření pro zachování a rozvoj agrobiodiverzity“ a poskytnuté institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace MZe ČR – Rozhodnutí č. RO0116 (č.j. 10462/2016-MZE-17011).

6 LITERATURA

6.1 Seznam použitých zdrojů

- ALBRECHT J. et al. 2003. Českobudějovicko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek VIII*. Praha, AOPK ČR a Ekocentrum Brno: 808 s.
- AUCKLAND L.D., BUI T., ZHOU Y., SHEPHERD M., WILLIAMS C.G. 2002. *Conifer microsatellite handbook*. College Station, Texas A & M University: 57 s.
- BERTSCH K. 1951. *Geschichte des Deutschen Waldes*. Jena, Gustav Fischer: 118 s.
- CULEK M. 1996. *Biogeografické členění České republiky*. Praha, ENIGMA: 348 s., mapa.
- ČECH L., ŠUMPICH J., ZABLOUDIL V. et al. 2002. Jihlavsko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek VII*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 528 s.
- ČERMÁK K., HOFMAN J., KREČMER V., ČABART J., SYROVÝ S. (reds.). 1955. *Lesnický a myslivecký atlas*. Praha, Ústřední správa geodézie a kartografie: 120 s.
- ERMA 2. *Evidence Reprodukčního Materiálu lesních dřevin*. Dostupné z: <http://www.uhul.cz/nase-cinnost/reprodukcnim-materialem-lesnich-drevin/erma>.
- FALTYSOVÁ H., BARTA F. et al. 2002a. Pardubicko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek IV*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 316 s.
- FALTYSOVÁ H., MACKOVČÍN P., SEDLÁČEK M. et al. 2002b. Královéhradecko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek V*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 410 s.
- FELSENSTEIN J. 2005. PHYLIP (Phylogeny Inference Package) version 3.6. Distributed by the author. Department of Genome Sciences, University of Washington, Seattle.
- FREUDL A. 1925. Které klimatické typy dřevin a které dřeviny vůbec měly by býti v lesích našich pěstovány a rozšiřovány. *Československý les*, 5 (13): 153–155.
- <http://eagri.cz/public/app/uhul/SIL>
- CHROUST L. 1982. Lokální populace borovice týništské a její pěstebně výnosové vlastnosti. *Zprávy lesnického výzkumu*, 27 (2): 11–14.

- KAŇÁK J. 1985. Náhorní varianty borovice lesní okrajových pohoří hercynské kotliny. *Lesnictví*, 31 (LVIII) (3): 259–265.
- KLIKA J. 1934. Poznámky k rasám (ekotypům) borovice v Československu. *Věstník České akademie zemědělské*, 10 (2–3): 186–189.
- KUBÍKOVÁ J., LOŽEK V., ŠPRYŇAR P. 2005. Praha. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek XII*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 304 s.
- LOŽEK V., KUBÍKOVÁ J., ŠPRYŇAR P. et al. 2005. Střední Čechy. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek XIII*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 904 s.
- MACKOVČÍN P., JATIOVÁ M., DEMEK J., SLAVÍK P. et al. 2007. Brněnsko. In: Mackovčín, P. (ed.): *Chráněná území ČR, svazek IX*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 932 s.
- MACKOVČÍN P., JATIOVÁ M. et al. 2002a. Zlínsko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek II*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 376 s.
- MACKOVČÍN P., KUNCOVÁ J. et al. (eds.). 1999. Ústecko. In: *Chráněná území ČR, svazek I*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 350 s.
- MACKOVČÍN P., SEDLÁČEK M., KUNCOVÁ J. et al. (eds.). 2002b. Liberecko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek III*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 332 s.
- MACKŮ J. et al. 1995. *Inventarizace ekotypů a ekodémů lesních dřevin*. Brandýs n. L., ÚHÚL: 13 s.
- MARŠÁKOVÁ-NĚMEJCOVÁ M., MIHÁLIK Š. et al. 1977. *Národní parky, rezervace a jiná chráněná území v Československu*. Praha, Academia: 456 s.
- MUSIL I., HAMERNÍK J. 2007. *Jehličnaté dřeviny. Lesnická dendrologie 1*. Praha, Academia: 352 s.
- MUSIL J. et al. 2006. *Uznávání a evidence zdrojů reprodukčního materiálu*. Výroční zpráva. VÚLHM, Uherské Hradiště: 19 s., přílohy.
- Národní program ochrany a reprodukce genofundu lesních dřevin na období 2014–2018*. Dostupné z WWW: <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/dotace-a-programy/genofond-lesnich-drevin/narodni-program/>
- NEI M. 1972. Genetic distance between populations. *American Naturalist*, 106: 283–392.

- NĚMEC J., LOŽEK V. et al. 1996. *Chráněná území ČR. 1. Střední Čechy*. Praha, Consult: 319 s.
- NĚMEC J., LOŽEK V. et al. 1997. *Chráněná území ČR. 2. Praha*. Praha, Consult: 154 s.
- NEUHÄUSLOVÁ Z., BLAŽKOVÁ D., GRULICH V., HUSOVÁ M., CHYTRÝ M., JENÍK J., JIRÁSEK J., KOLBEK J., KROPÁČ Z., LOŽEK V., MORAVEC J., PRACH K., RYBNÍČEK K., RYBNÍČKOVÁ E., SÁDLO J. *Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky*. Praha, Academia 1998. 342 s., mapa.
- PEAKALL R., SMOUSE P.E. 2006. GenAlEx 6: genetic analysis in Excel. Population genetic software for teaching and research. *Molecular Ecology Notes*, 6: 288–295.
- PEAKALL R., SMOUSE P.E. 2012. GenAlEx 6.5: genetic analysis in Excel. Population genetic software for teaching and research-an update. *Bioinformatics*, 28: 2537–2539.
- POLÁK V., VINCENT G. 1965. Ekotypy borovice lesní a jejich vzrůst. *Sborník Vysoké školy zemědělské v Brně: Spisy Fakulty lesnické, Řada C*, 3: 229–252.
- PRŮŠA E. 1990. *Přirozené lesy České republiky*. Praha, SZN: 248 s.
- SAMEK V. et al. 1964. Návrh semenářské rajonizace. *Zprávy lesnického výzkumu*, 10 (2–3): 1–18.
- SEBASTIANI F., PINZAUTI F., KUJALA S.T., GONZÁLES-MARTÍNEZ S.C., VENDRAMIN G.G. 2012. Novel polymorphic nuclear microsatellite markers for *Pinus sylvestris* L. *Conservation Genetics Resources*, 4: 231–234.
- SORANZO N., PROVAN J., POWELL W. 1998. Characterization of microsatellite loci in *Pinus sylvestris* L. *Molecular Ecology*, 7: 1260–1261.
- Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky*. 2005. Praha, Ministerstvo životního prostředí: 129 s.
- SVOBODA P. 1953. *Lesní dřeviny a jejich porosty. Část I*. Praha, Státní zemědělské nakladatelství: 412 s.
- SVOBODA J., ČERVENSKÝ J., DOHNAL M., DOHNANSKÝ T., FIŠER K., HRDLÍČKA O., JURÁSEK M., KOTRLA P., KRCHOV V., MORÁVEK F., NEZNAJOVÁ Z., PAŘÍZEK M., PŮLPÁN L., STONAWSKI J. 2010. *Koncepce zachování a reprodukce genových zdrojů lesních dřevin u Lesů České republiky, s. p., na období 2010–2019*. Hradec Králové, Lesy České republiky: 36 s.
- ŠAFÁŘ J. et al. 2003. Olomoucko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek VI*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 456 s.
- ŠINDELÁŘ J. 1981. Stručný přehled některých nových poznatků o ekotypech borovice lesní (*Pinus sylvestris* L.) v ČSSR. *Zprávy lesnického výzkumu*, 26 (2): 3–7.

- ŠINDELÁŘ J. 1989. Opatření k záchraně a reprodukci genových zdrojů borovice lesní (*Pinus sylvestris* L.) v ČR. *Zprávy lesnického výzkumu*, 35 (2): 1–5.
- ŠINDELÁŘ J. 1990. Genové základny lesních dřevin v České republice. Strnady, VÚLHM: 32 s., přílohy. *Lesnický průvodce* 2/1990.
- VINCENT G. 1962. *Výběr a šlechtění v lesním hospodářství*. Praha, SZN: 221 s.
- WEISSMANNOVÁ H. et al. 2004. Ostravsko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek X*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 454 s.
- WRIGHT S. 1943. Analysis of local variability of flower color in *Linanthus parryae*. *Genetics*, 28 (2): 139–156.
- ZAHRADNICKÝ J., MACKOVČÍN P. et al. 2004. Plzeňsko a Karlovarsko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): *Chráněná území ČR, svazek XI*. Praha, AOPK ČR a EkoCentrum Brno: 588 s.
- Zákon č. 149/2003 Sb., o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa a k zalesňování, a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin). *Sbírka zákonů Česká republika*, 2003, č. 57, s. 3279–3294 (platné znění <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=55611&nr=149~2F2003&rpp=15#local-content>).
- Zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. *Sbírka zákonů Česká republika*, 1992, č. 28, s. 666–692 (platné znění <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=39807&nr=114~2F1992&rpp=15#local-content>).
- Zpráva. 2016. *Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2015*. Praha, Ministerstvo zemědělství: 132 s.

6.2 Seznam odborných podkladů, které předcházely vypracování mapy

- ČÁP J., NOVOTNÝ P., CVRČKOVÁ H., MÁCHOVÁ P., FULÍN M., FRÝDL J., DOSTÁL J., BURIÁNEK V., BERAN F., LEFNAR R., POLÁKOVÁ L., MALÁ J. 2015. *Genetická charakterizace významných regionálních populací smrku ztepilého v České republice*. Specializovaná mapa s odborným obsahem. Strnady, Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti: 32 s., 5 map.

- FULÍN M., ČÁP J., CVRČKOVÁ H., NOVOTNÝ P., MÁCHOVÁ P., DOSTÁL J., FRÝDL J. 2016a. Genetická charakterizace významných regionálních populací buku lesního v České republice. Specializovaná mapa s odborným obsahem. Strnady, VÚLHM: 52 s., 5 map. *Lesnický průvodce* 4/2016.
- FULÍN M., ČÁP J., CVRČKOVÁ H., NOVOTNÝ P., MÁCHOVÁ P., DOSTÁL J., FRÝDL J., BERAN F. 2016b. Genetická charakterizace významných regionálních populací jedle bělokoré v České republice. Specializovaná mapa s odborným obsahem. Strnady, VÚLHM: 42 s., 5 map. *Lesnický průvodce* 3/2016.
- MÁCHOVÁ P., CVRČKOVÁ H., POLÁKOVÁ L., TRČKOVÁ O. 2016. Genetická variabilita vybraných populací borovice lesní v České Republice. *Zprávy lesnického výzkumu*, 61 (3): 223–229.
- NOVOTNÝ P. 2013. Výhledové možnosti kontroly původu reprodukčního materiálu lesních dřevin v ČR na principu molekulárně-genetických analýz. In: Foltánek, V. (ed.): *Aktuální problematika lesního školkařství České republiky v r. 2013*. Sborník referátů. Lísek u Bystřice nad Pernštejnem, Hotel Skalský Dvůr, 27. 11. 2013. Brno, Tribun EU: 21–26.
- NOVOTNÝ P., FRÝDL J., ČÁP J. 2008. Metodické postupy pro navrhování, vyhlásování a management genových základů v lesním hospodářství České republiky. Strnady, VÚLHM: 80 s. *Lesnický průvodce* 8/2008.
- NOVOTNÝ P., FRÝDL J., DOSTÁL J., ČÁP J., BURIÁNEK V. 2014. Postup odběru vzorků populací lesních dřevin pro účely molekulárně-genetických analýz. Strnady, VÚLHM: 32 s. *Lesnický průvodce* 1/2014.
- NOVOTNÝ P., FULÍN M., ČÁP J., CVRČKOVÁ H., MÁCHOVÁ P., TRČKOVÁ O., BURIÁNEK V., DOSTÁL J., FRÝDL J. 2016a. Genetická charakterizace významných regionálních populací dubu letního v České republice. Specializovaná mapa s odborným obsahem. Strnady, VÚLHM: 35 s., 5 map. *Lesnický průvodce* 12/2016.
- NOVOTNÝ P., FULÍN M., ČÁP J., CVRČKOVÁ H., MÁCHOVÁ P., TRČKOVÁ O., BURIÁNEK V., DOSTÁL J., FRÝDL J. 2016b. Genetická charakterizace významných regionálních populací dubu zimního v České republice. Specializovaná mapa s odborným obsahem. Strnady, VÚLHM: 36 s., 5 map. *Lesnický průvodce* 16/2016.
- ŠINDELÁŘ J., ČÁP J., NOVOTNÝ P. 2005a. Původní populace lesních dřevin v ČR. *Lesnická práce*, 84 (9): 464–466.
- ŠINDELÁŘ J., ČÁP J., NOVOTNÝ P. 2005b. Význam a možnosti využívání původních (autochtonních) populací lesních dřevin v ČR. Strnady, VÚLHM: 51 s. *Lesnický průvodce* 2/2005.
- ŠINDELÁŘ J., FRÝDL J., NOVOTNÝ P. 2007. Příspěvek k charakteristikám regionálních populací – ekotypů borovice lesní (*Pinus sylvestris* L.) v České republice. *Zprávy lesnického výzkumu*, 52 (2): 148–159.

GENETIC CHARACTERIZATION OF IMPORTANT REGIONAL POPULATIONS OF SCOTS PINE IN THE CZECH REPUBLIC

Summary

Genetic characterization of domestic forest tree populations provides valuable information previously not available for the territory of the Czech Republic. In addition to Scots pine, the results of our project are focused also on Norway spruce, silver fir, European beech, pedunculated and sessile oaks. This can be considered one of the first contributions to acquiring such knowledge. The collected data on important occurrences of Scots pine on the territory of the Czech Republic which have potentially a closer-to-nature character and therefore could be interesting for genetic research are processed in the form of tables and the attached maps. Valid genetic conservation units according to ERMA 2 database were processed (Table 1a, Attachment 1), and genetic conservation units as of 31 December 2005 (MUSIL et al. 2006; NOVOTNÝ et al. 2008) are also represented (Table 1b, Attachment 1). Attachment 2 presents important occurrences of Scots pine in national parks (NP), national natural reserves (NPR), natural reserves (PR), national nature monuments (NPP) and nature monuments (PP) declared pursuant to Act of the Czech National Council No. 114/1992 Coll., on the Conservation of Nature and Landscape (Table 2). A list of important regional populations assembled by MACKŮ et al. (1995) and important partial populations stated by respondents in a questionnaire survey are presented in Table 3.

As apparent from the attached maps, the genetically evaluated populations represent only a small fraction of the total number of regionally or locally important populations of this tree species. In summarizing the evaluation of the genetic characterization of the analysed populations, it can be stated that high diversity values were recorded for all of them. The values showing differentiation among populations markedly differ from zero and thus indicate structuring of Scots pine's populations in the Czech Republic. The proportions of observed heterozygotes in populations ranged between 56% and 65%. Significant differences were found in the allelic frequencies across the studied populations at individual loci. Low level of linear correlations were observed between genetic and geographic distances of the 13 Scots pine's populations studied on the basis of microsatellite markers. Only a genetic approach of serpentine populations was observed.

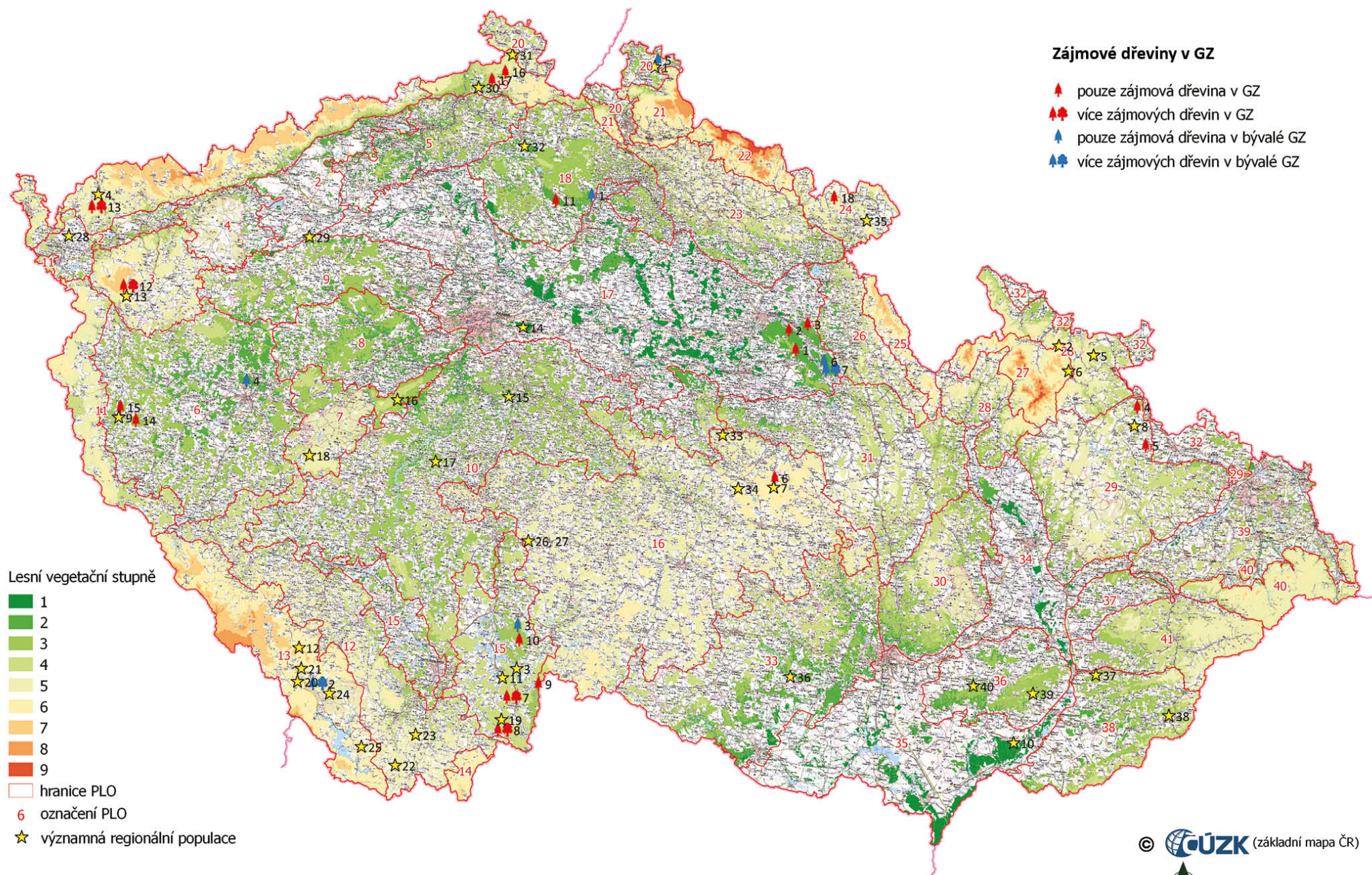
In order to increase the potential for this information possibly to be used in forestry, the acquired results from genetically characterizing the Scots pine's populations

in the Czech Republic should be further refined by applying new methods while including other populations, DNA markers, and samples from stands already analysed. The presented publication provides examples in tables and graphs of suitable Scots pine's populations that can be considered for research in this field.

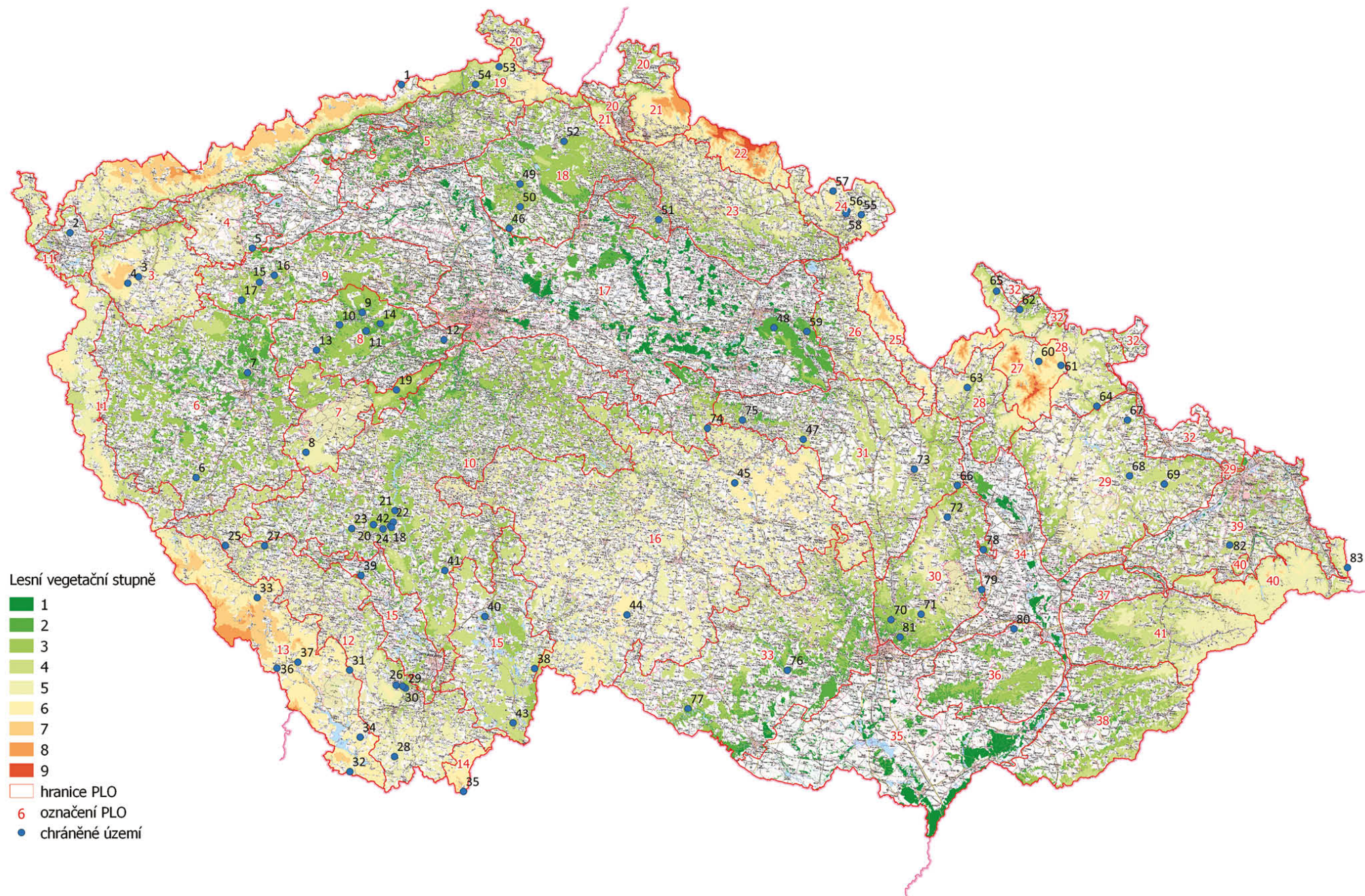
MAPOVÉ PŘÍLOHY

- Příloha 1**   Genové základny a další významné regionální populace borovice lesní
- Příloha 2**   Významné regionální populace i méně četné výskyty borovice lesní
v maloplošných chráněných územích
- Příloha 3**   Genetické vzdálenosti analyzovaných populací borovice lesní
- Příloha 4**   Alelické frekvence u analyzovaných populací borovice lesní (SPAC12.5)
- Příloha 5**   Alelické frekvence u analyzovaných populací borovice lesní (PtTX3116)

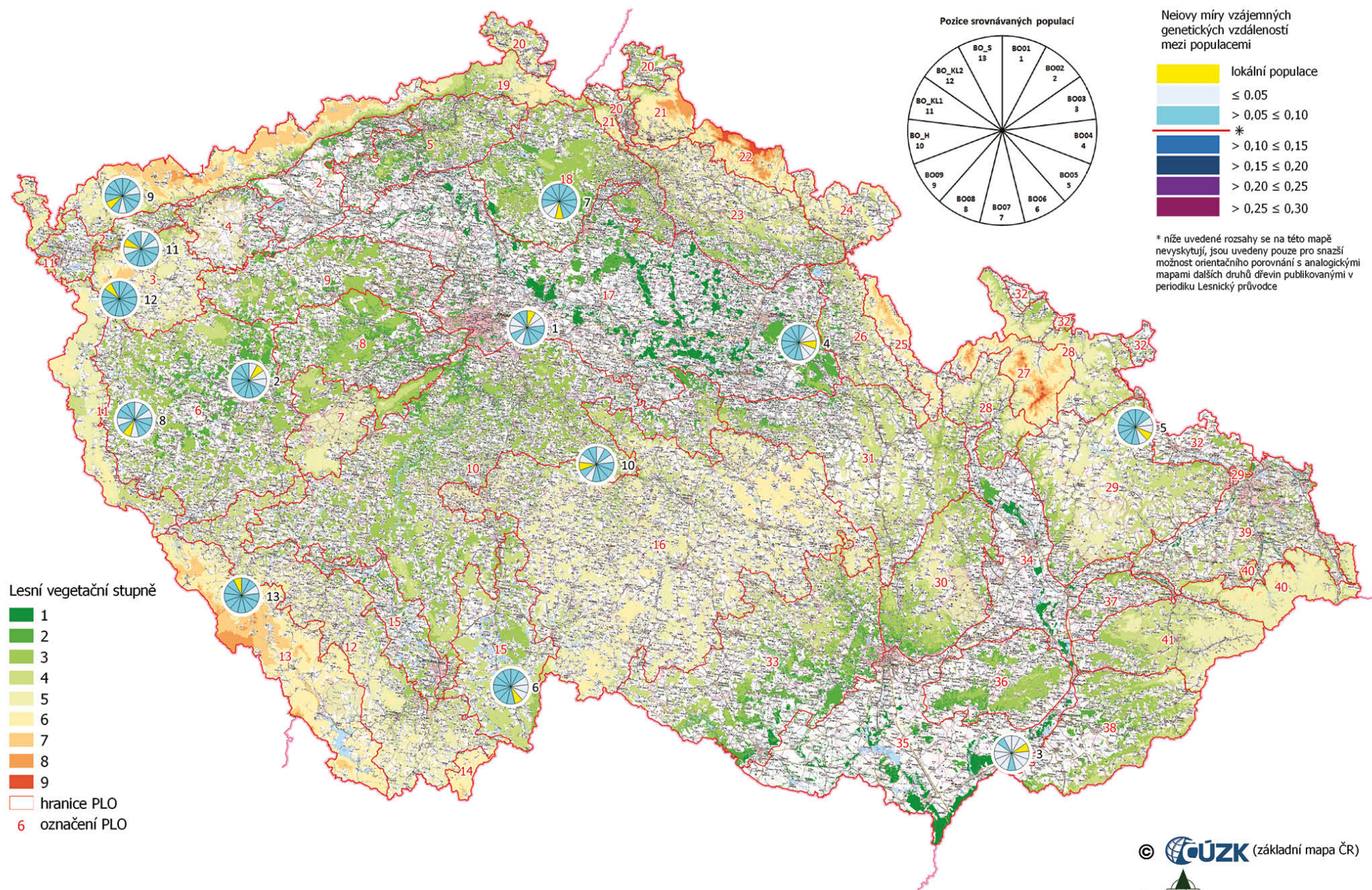
Příloha 1: Genové základny a významné regionální populace borovice lesní

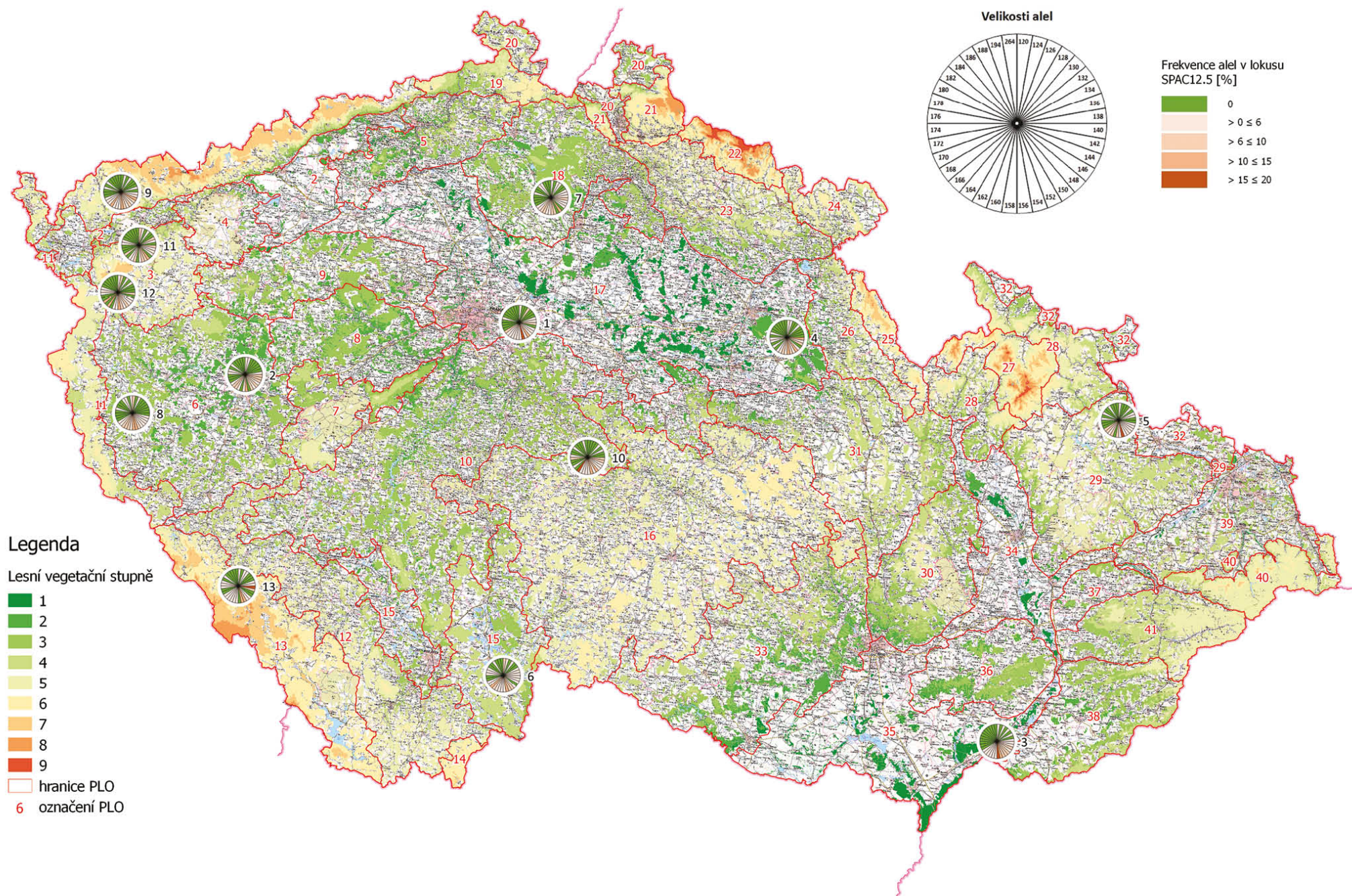
Příloha 2: Významné regionální populace i méně četné výskyty borovice lesní v maloplošných chráněných územích

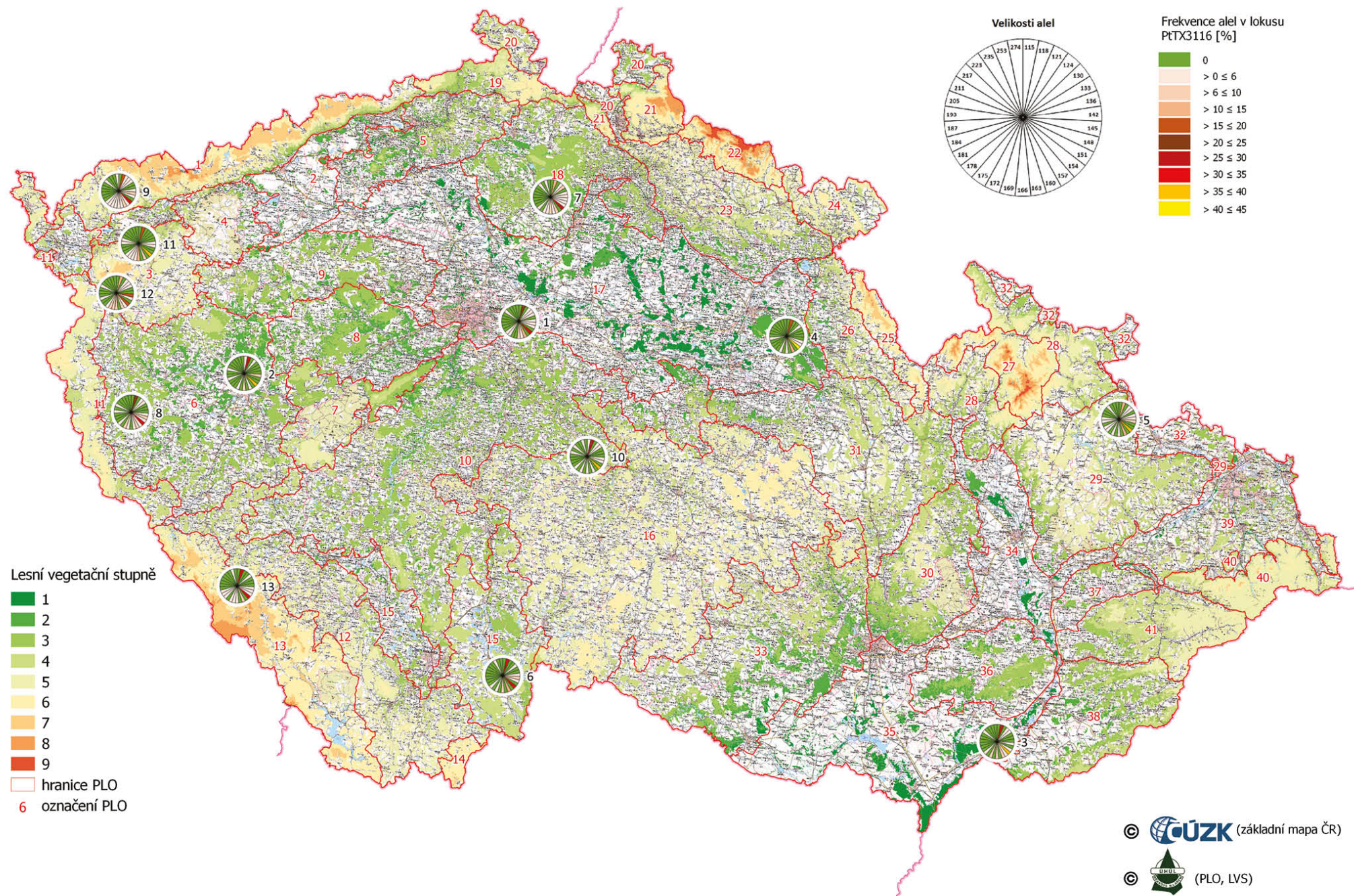
Příloha 3: Genetické vzdálenosti analyzovaných populací borovice lesní

Příloha 4: Alelické frekvence u analyzovaných populací borovice lesní (lokus SPAC12.5)

Příloha 5: Alelické frekvence u analyzovaných populací borovice lesní (lokus PtTX3116)

Výzkumný ústav
lesního hospodářství
a myslivosti, v. v. i.

www.vulhm.cz

LESNICKÝ PRŮVODCE 19/2016